

Vissen met dieren

Aalscholvers kunnen worden getraind om vissen voor de mens te vangen. Dat gebeurt tot op de dag van vandaag in India, Japan en China. Maar in vroegere tijden werden ook in Nederland aalscholvers gebruikt om vis aan land te brengen, evenals in de ons omringende landen.

TEKST

Frans Collignon

ILLUSTRATIES

Archief, David Edgar
en Lia Xing

De vogel die handtam is gemaakt, wordt met enkele soortgenoten aan een lang touw het water ingelaten. Daar kan hij de vissen vangen die met brandende fakkels naar de boot zijn gelokt. Een losse ring om de nek van de vogel voorkomt dat buit van enige omvang snel wordt ingeslikt. Al in de *Bybel der Natuure* uit 1669 van de Amsterdamse bioloog Jan Swammerdam, wordt deze manier van vissen vermeld.

Al eerder, in 1287, wordt in de lage landen over deze vogel geschreven. Hij wordt in dat geschrift *scollevaer*

genoemd. De wetenschappelijke naam, die overigens pas eeuwen later formeel is vastgelegd, is *Phalacrocorax carbo*. Vrij vertaald uit het Latijn betekent die naam *houtschoolkleurige kaalkop-raaf*. En deze valse raaf is een schrokop van jewelste. Hij kan tot een kilo vis per dag verorberen en dat is met de huidige stand aan aalscholvers in het hoogseizoen dus tot 50.000 kilo - elke dag weer. Schrijver dezes heeft eens in het ondiepe Gooimeer tussen Noord-Holland en Flevoland een zwerm aalscholvers in een formatie van een halve cirkel de vissen naar de kust zien drijven. De spartelende

A close-up, vertical photograph of a bird's wing and tail feathers. The feathers are dark with lighter, iridescent highlights, showing a complex pattern of overlapping and branching structures. The background is a soft-focus landscape featuring a body of water, a strip of green grass, and distant, hazy hills under a pale sky.

A close-up photograph of a bird's wing and tail feathers. The feathers are dark brown with lighter, golden-brown tips, creating a layered, scale-like appearance. The background is a soft, out-of-focus greyish-blue, suggesting a body of water.

Geen wonder dat er in vroegere tijden een premie stond op het vangen van deze dieren. Een oude schollevaar leverde begin 1800 maar liefst zes stuivers op en een jonge toch nog de helft. En het is ook niet vreemd dat de naam van deze vogel als scheldwoord werd gebruikt voor mensen die zich lomp en brutaal gedroegen. Zo werd in een vermakelijk boek over het leven van *Lazarus van Tormes* de hoofdpersoon na terugkeer uit de gevangenis uitgemaakt voor een *geplukten scollevaer die de oogen uyt den kop moet worden gekrabt*. De scholver of schollevaar werd vaak aalscholver genoemd vanwege de veronderstelde hoeveelheid aal die hij zou eten, maar uit onderzoek van de braakballen blijkt dat uit weerwil van het eerste deel van de naam er maar zeer weinig aal op het menu staat van deze vogel - net aan 2 procent.

In de vele namen die deze zwarte waterduiker heeft gekregen, strijden de bewondering voor zijn heraldieke houding (vleugels wijd uitgespreid als een arend op een wapenschild) en de afschuw voor zijn vraatzucht om de eerste plaats. Het aar in schollevaar is een verkorting van *arend*, en de naam *schrokker* spreekt voor zichzelf. Er zijn tientallen andere Nederlandse namen, waarvan we alleen *zeeraaf*, *botkol*, *stinker*, *moddergans* en *konteklopper* noemen. Die laatste naam is een mooie omschrijving van de manier waarop deze redelijke zware vogel na een duik stuitend op zijn achterste, uit het water het luchtruim probeert te kiezen.

Niet alleen aalscholvers worden ingezet om mensen van vis te voorzien. Al eeuwenlang helpen grote honden bij het inhalen van netten en het ophalen van lijnen en zelfs vissen. Vooral in de koude en visrijke wateren van de oostkust van Canada zijn ze bekend. Een nog steeds bestaand hondenras is de *newfound-*

[illegible]

Overal ter wereld worden paarden ingezet om de met garnalen gevulde netten de wal op te slepen.

In dit verhaal mag natuurlijk de rol van het paard als hulpdier bij het vissen niet worden vergeten. Niet alleen aan de Belgische kust, maar eigenlijk overal ter wereld worden paarden ingezet om gevulde netten de wal op te slepen, ook in Nederland. Maar hier is deze vorm van garnalen vangen vooral folklore die alleen op hoogtijdagen wordt bedreven. Er is namelijk geen droog brood mee te verdienen met de opbrengst van dat *zeulen*, zoals het slepen van netten tussen de zandbanken door in de zeventiende eeuw heette. Door het *zeulen* of *suilen* te noemen is het ook taalkundig duidelijk hoe zwaar dat werk is - vooral voor het paard. In België hebben ze wel iets moois gevonden om de lage opbrengst van de vangst te compenseren. Vijf jaar geleden is door de Unesco het vissen met paarden in Oostduinkerke uitgeroepen tot *immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid* en het is nu een toeristisch trekpleister.